ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора, завідувача кафедри криміналістики та домедичної підготовки Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ Чаплинського Костянтина Олександровича на дисертацію Тютюнника Ростислава Сергійовича за темою: «Розслідування легалізації (відмивання) майна одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією)», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Дисертаційне дослідження Р.С. Тютюнника на тему: «Розслідування легалізації (відмивання) майна одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією)» виконано з надзвичайно актуальної проблематики, яке має важливе значення як для теорії кримінального процесу, криміналістики, так і правозастосовної практики. Соціально-економічні та політичні зміни, які відбулися впродовж останніх років в країнах Європи і СНД, у тому числі і в Україні, безпосередньо вплинули на міжнародний характер організованої злочинності. Спостерігається стійка тенденція до погіршення криміногенної обстановки у державі, що зумовлена виникненням якісно й кількісно нових видів діяльності злочинних угруповань. Серйозні прорахунки у проведенні реформ в соціально-економічній, правоохоронній та інших галузях державної діяльності сприяли зміні структури і характеру організованої злочинності, загальний рівень якої має тенденцію до зростання. Протидія організованій злочинності є важливим напрямом діяльності держави. На сучасному етапі в діяльності правоохоронних з розкриття та розслідування кримінальних правопорушень виникає низка складних організаційних і тактичних завдань, котрі зумовлені, з одного боку, вимогами активізації боротьби з кримінальними діяннями, а з іншого – ускладненням цієї боротьби, зокрема, у зв'язку зі зрощенням організованої злочинності з економічними структурами і укріпленням корумпованих зв'язків; посиленням протиправної протидії здійсненню правосуддю злочинцями; використанням ними новітніх способів підготовки, здійснення та приховування злочинів. Суттєве зростання кількості

злочинів, насамперед тяжких й особливо тяжких, демонструє нездатність правоохоронних органів протистояти цим негативним явищам.

Низька якість розкриття й розслідування, недостатність кваліфікованих кадрів у правоохоронних органах, відсутність системи попередження і профілактики кримінальних правопорушень, створили підґрунтя до збільшення їх кількості, які дедалі набувають усе більш загрозливих форм. Спостерігаються негативні тенденції криміналізації суспільства й зростання організованої злочинності. Активна експансія в офіційний економічний та діловий оборот тіньових капіталів, отриманих в результаті вчинення кримінальних правопорушень, вкрай небезпечна по цілому ряду факторів, пов'язаних як з функціонуванням економічної системи держави, так і прогресуванням небажаних соціальних явищ, а саме корупції та організованої злочинності.

Негативні наслідки асиміляції тіньових капіталів є не тільки різномасштабними для економічного та соціального життя країни, але і не завжди усвідомлювані у повному обсязі: від підриву певної сфери економічної системи до фінансування екстремістської та терористичної діяльності. Дане діяння визнається в юридичній науці високо латентним, характеризується прихованими механізмами здійснення серії фінансово-господарських операцій, складною структурою організованих злочинних формувань, що спеціалізуються на зазначеному діянні, з диференційованим поділом ролей. Підвищена суспільна небезпека подальшої ескалації зазначеного деструктивного соціального явища визнається не лише на державному, але і на міжнародному рівнях, що підтверджується міжнародними нормативно-правовими документами, покликаними скоординувати зусилля правоохоронних органів низки держав у боротьбі як з безпосередньо легалізацією (відмиванням) майна в цілому, так і з використання цієї форми злочинної діяльності організованих груп (злочинних організацій) поєднаної з іншими взаємно породжуваними та взаємно зумовленими кримінальними правопорушеннями.

Відсутність чітких та одноманітних уявлень про ознаки легалізації (відмивання) майна, наявність низки дискусійних моментів з питань кваліфікації та доведення факту легалізації (відмивання) майна, одержаних внаслідок

вчинення кримінального правопорушення організованою групою (злочинною організацією), сприяло тому, що ці норми зазнавали неодноразових змін, що не могло не стимулювати в свою чергу проблеми правозастосовного характеру.

Безпосередньо проблематикою розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, що вчинено організованими групами (злочинними організаціями), досліджувалась у роботах Л.І. Аркуші, К.Ю. Бобрика, В.О. Глушкова, А.Ю. Головіна, Ю.М. Грошевого, А.В. Даниляка, В.К. Жердєєва, І.В. Загороднього, О.С. Золотарьова, Н.С. Карпова, В.П. Корж, Є.Д. Лук'янчикова, Є.І. Макаренка, Т.А. Пазинича, О.О. Обаля, О.О. Юхна та ін.

Аналізуючи роль даних досліджень у розробці визначеної проблематики варто зауважити, що більшість робіт виконувалися на основі методологічного підґрунтя радянського минулого, не враховуючи сучасних вимог кримінального процесуального законодавства та міжнародних стандартів кримінального судочинства. Таким чином, на наш погляд, у сучасних умовах назріла необхідність у якісному підвищенні рівня приватної криміналістичної методики розслідування даного діяння, шляхом систематизації існуючих наукових праць, присвячених даній проблематиці, та вироблення оновлених, що відповідають сучасним потребам, криміналістичних рекомендацій.

Окрім цього, аргументи, викладені дисертантом на обґрунтування актуальності теми (стор. 19-23), переконують у необхідності та вчасності її дослідження.

Представлена дисертація має теоретичну цінність і конкретну практичну спрямованість, відповідає вимогам актуальності і має безпосередній зв'язок з програмними документами щодо профілактики та протидії організованій злочинності в Україні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертацію виконано відповідно до Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020); Стратегії реформування розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки (Указ Президента України від 11 червня 2021 р. № 231/2021); Національній стратегії у сфері прав людини, затвердженій Указом Президента

України від 24 березня 2021 року № 119/2021; Стратегії боротьби з організованою злочинністю (розпорядження Кабінету Міністрів України № 1023-р/ 16.09.2020); Основними напрямами розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розпорядження зброї масового знищення в Україні на період до 2023 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.05.2021 р. № 435-р.); Антикорупційної програми Міністерства внутрішніх справ України на 2022-2022 роки (наказ МВС від 31.01.2020 р. № 84); Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ МВС України від 11 червня 2020 р. № 454); Пріоритетних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 рр.

Тему дисертації затверджено Вченою радою Національної академії внутрішніх справ 12 листопада 2020 р. (протокол № 22) та включено до Переліку тем дисертаційних досліджень з юридичних наук НАПрН України (п. 725, 2020 р.).

Мета і завдання дослідження відповідно до предмета та об'єкта дослідження. Дисертантом правильно визначено мету дисертаційного дослідження, яка полягає у розробці комплексу криміналістичних рекомендацій з розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованими групами (злочинними організаціями), які б сприяли підвищенню ефективності розслідування кримінальних правопорушень вказаної категорії.

В цілому, мета дослідження зумовила постановку й вирішення таких **завдань**: 1) вивчити та узагальнити особливості кримінальної діяльності у сфері легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованими групами (злочинними організаціями); 2) розробити на основі вивчення механізму легалізації незаконно отриманого майна уточненої криміналістичної характеристики даного діяння - виявлення типових проблем надходження та перевірки вихідної інформації на початковій стадії досудового розслідування щодо ознак легалізації (відмивання) майна, одержаного

злочинним шляхом; 3) уточнити перелік обставин, що підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях проаналізованої категорії кримінальних правопорушень; 4) розробити та систематизувати перелік типових для початкового етапу розслідування, вихідних слідчих ситуацій, з урахуванням положень вчення про слідчу ситуацію; 5) розкрити організаційно-тактичні особливості проведення окремих слідчих (розшукових) та процесуальних дій, які спрямовані на отримання інформації з процесуальних джерел; 6) охарактеризувати особливості взаємодії та міжнародного співробітництва під час досудового розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією); 7) сформулювати криміналістичні рекомендації, що сприяють підвищенню ефективності проведення окремих слідчих (розшукових) дій при розслідуванні легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією), на основі пізнання закономірностей механізму вчинення такого виду кримінальних правопорушень; 8) розробити та обґрунтувати пропозиції щодо удосконалення процесуального законодавства у контексті досліджуємих питань (стор. 24-25 дис.).

Об'єкт і предмет дисертаційного дослідження визначено дисертанткою наступним чином. *Об'єктом дисертаційного дослідження* є кримінальні процесуальні відносини, що виникають під час розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією). *Предмет дослідження* – особливості розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією).

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що робота є одним з перших комплексним монографічним дослідженням, у вітчизняній науці, щодо розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією), в якому автор сформулював ряд наукових положень і

рекомендацій, що виокремлюються новизною й мають суттєве теоретичне та практичне значення. У результаті дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків, запропонованих особисто здобувачем.

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, варто вказати на наступні результати, що мають вагому наукову новизну, зокрема, *вперше:*

– запропоновано авторське визначення поняття легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією);

– подано авторську класифікацію вихідних слідчих ситуацій з розкриттям послідовності слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій під час досудового розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією);

– виділено та систематизовано способи вчинення легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією);

– розроблено класифікацію слідів, що залишаються внаслідок обрання того чи іншого способу легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією).

Окрім того, автором *удосконалено:*

– наукові основи криміналістичної методики розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з легалізацією (відмиванням) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією);

– криміналістичну характеристику кримінальних правопорушень, пов'язаних з легалізацією (відмиванням) майна, одержаних злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією);

– класичну модель процесу легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією);

– характеристику організованої групи (злочинної організації), діяльність якої спрямована на вчинення легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, що має істотне значення для визначення способів вчинення кримінального правопорушення, обрання тактичних прийомів для проведення слідчих (розшукових) дій.

У дисертації *дістали подальшого розвитку:*

– науково-обґрунтовані положення, висновки та рекомендації, спрямовані на удосконалення фундаментальних теоретичних положень методики розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з легалізацією (відмиванням) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією);

– визначення кола обставин, що підлягають доказуванню під час розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією);

– тактичні особливості проведення допиту підозрюваних у кримінальних провадженнях про легалізацію (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією);

– рекомендації щодо використання спеціальних знань під час розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією).

Отже, усі положення і пропозиції, викладені у дисертаційному дослідженні, характеризуються новизною, сприяють удосконаленню і розвитку вже існуючих наукових знань щодо розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією), супроводжуються відповідними пропозиціями щодо уточнення окремих наукових положень та практичних рекомендацій.

Враховуючи викладене, слід наголосити, що аналізована дисертація є значущою як з позицій науки, так і з точки зору практичної діяльності щодо вирішення проблемних питань розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією), у контексті сучасного стану українського процесуального

законодавства, слідчої та експертної практики. Елементи наукової новизни сформульовані коректно, їх кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам.

Значення одержаних результатів для освітнього процесу, науково-дослідної діяльності й практики та рекомендації щодо їх можливого використання. На наш погляд, результати дисертаційного дослідження характеризуються теоретичною та практичною значущістю, а сформульовані в ньому пропозиції сприяють підвищенню ефективності розслідування легалізації (відмивання) майна одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією).

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані та аргументовані в дисертаційному дослідженні теоретичні положення, висновки й пропозиції впроваджені та надалі можуть бути використані у:

– *науковій діяльності* – для подальшого удосконалення методики розслідування окремих видів кримінальних правопорушень на основі сформульованих і викладених теоретичних положень, висновків та рекомендацій (акти впровадження Національної академії внутрішніх справ від 19.04.2023 р., Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ від 13.09.2023 р.);

– *освітньому процесі* – при викладанні навчальних дисциплін «Кримінальний процес», «Досудове розслідування», «Криміналістика», «Розслідування окремих видів кримінальних правопорушень», «Методика розслідування кримінальних правопорушень», а також при підготовці підручників, посібників, текстів лекцій і навчально-методичних матеріалів, проведенні семінарів і практичних занять з кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності (акти впровадження Національної академії внутрішніх справ від 19.04.2023 р., Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ від 13.09.2023 р.);

– *практичній діяльності* органів досудового розслідування Національної поліції України, Державного бюро розслідування (акти впровадження

Головного слідчого управління Національної поліції України від 10.07.2023 р., Територіального управління Державного бюро розслідувань, розташованого у місті Києві від 15.06.2023 р.), а також при проведенні практичних занять у системі службової підготовки та в інституті підготовки керівних кадрів та підвищення кваліфікації.

Ступінь достовірності та обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації визначається методологічною основою проведеного дослідження. Відповідно до поставлених завдань та мети дослідження методологічну основу роботи склав універсальний діалектичний метод пізнання явищ об'єктивної дійсності. Крім того, застосовувалися інші методи, зокрема загальнонаукові та спеціальні методи, які є основними засобами пошуку. *Історичний метод* використовувався під час вивчення стану наукових досліджень, генезису розроблення проблеми тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій (підрозділи 1.1, 3.1). *Порівняльно-правовий метод* застосовано в ході аналізу норм матеріально-процесуального права, наукових визначень, категорій, понять і підходів (розділи 1, 2, 3). *Системно-структурний метод* було використано під час визначення способів легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією) (розділи 1, 2, 3). Статистичний і соціологічний методи – узагальнення результатів опитування респондентів й даних офіційної статистики. Метод синтезу використано для формулювання висновків та пропозицій відповідно до завдань дослідження за визначеною темою.

Достатній ступінь обґрунтованості та достовірності висновків підтверджується і достатньою **емпіричною базою дослідження**. Емпіричну базу дисертаційного дослідження складають: дані, отримані у процесі аналізу та узагальнення матеріалів 51 кримінального провадження з проблематики дослідження, що перебували у провадженні протягом 2012-2022 рр. (Волинська, Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Київська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Харківська, Чернівецька ті та м. Київ); систематизовані матеріали Єдиного звіту про кримінальні правопорушення Офісу Генерального прокурора

за період 2019–2022 років; узагальнені дані інтерв'ювання слідчих та працівників інших правоохоронних органів, які уповноважені здійснювати розслідування кримінальних правопорушень зазначеної категорії; емпіричні результати, отримані іншими авторами, дані опублікованої статистики, власний тривалий практичних досвід роботи здобувача.

Автором проаналізовано і використано достатню кількість нормативно-правових актів, що врегульовують суспільні відносини, пов'язані з обраним предметом дослідження, а також наукових праць з кримінального права, кримінального процесу, криміналістики, кримінології та інших галузей знань, що стосуються предмету дослідження (всього 339 найменувань), що створює достатнє нормативне і теоретичне підґрунтя сформульованих наукових положень, висновків та рекомендацій. Вдалим і достатнім убачається проведене узагальнення емпіричного матеріалу. Слід підкреслити, що в роботі представлені конкретні результати узагальнення судової та слідчої практики, а чимало висновків і пропозицій проілюстровано практичними прикладами. Таким чином, сформульовані у роботі наукові положення, висновки і рекомендації мають належний рівень обґрунтованості та достовірності. На підставі викладеного, можна констатувати, що наукові положення й висновки, розроблені у дисертації Р.С. Тютюнника, є достовірними та обґрунтованими.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, у наукових працях. Основні результати наукового дослідження опубліковано в 10 наукових публікаціях за темою дисертації, серед яких 4 наукові статті у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових з юридичних наук, 6 наукових праць – у збірниках наукових доповідей оприлюднених на науково-практичних конференціях та круглому столі.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і висновки дисертації оприлюднені на науково-практичних конференціях та круглому столі, зокрема: «Правове регулювання суспільних відносин в умовах демократизації української держави.» (м. Одеса, 2022 р.), «Сучасні проблеми правової системи та державотворення в Україні» (м. Запоріжжя, 2022 р.),

«Юридичні науки: проблеми та перспективи» (м. Запоріжжя, 2022р.), «Шляхи реформування кримінальної поліції: вітчизняний та зарубіжний досвід» (м. Київ, 2022 р.), «Кримінальне судочинство: права людини під час дії надзвичайного або воєнного стану» (м. Київ, 2022 р.), «Кримінальне судочинство: сучасний стан та перспективи розвитку» (м. Київ, 2023 р.).

Аналіз наукових публікацій Р.С. Тютюнника дозволяє дійти висновків, що наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані дисертантом, переважно є обґрунтованими, об'єктивними, достовірними та містять елементи наукової новизни, а також підтримані науковою громадськістю.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Структура дисертації відповідає поставленими дисертантом перед собою завданням. Робота відповідає логіці наукового пошуку, зорієнтована на розкриття визначеної мети дисертаційного дослідження. Представлена дисертація виглядає достатньо ґрунтовним науковим дослідженням, адже в ньому вирішена низка теоретичних і практичних завдань, зокрема щодо визначення правових і організаційних засад розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією).

Структура та обсяг дисертації. Робота складається із анотації, переліку умовних позначень, основної частини (вступ, три розділи, які логічно об'єднані у дев'ять підрозділів, висновків), списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 272 сторінки, з яких основний текст – 213 сторінок. Список використаних джерел складається з 339 найменувань і займає 40 сторінок. Додатки викладено на 19 сторінках.

Анотація у стислій формі представляє основні тези дисертаційного дослідження, наводить перелік публікацій, в яких викладені основні результати представленого дослідження. Анотація викладена державною і англійською мовами (стор. 2-14).

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми дослідження, визначено її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, мету і завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, окреслено емпіричну базу дослідження, зазначено

відомості про апробацію результатів дослідження та практичне значення його результатів, публікації автора та структуру дисертації (стор. 19-29).

У першому розділі дисертації «Наукові основи формування криміналістичної методики досудового розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією)» (стор. 30-99) з'ясовано, що сучасний стан наукових досліджень проблем досудового розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією). Надано поняття «відмивання» майна, грошей чи інших матеріальних цінностей.

Наголошено, що легалізація (відмивання) майна одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією) являє собою залежний від зовнішніх і внутрішніх факторів, поставлених задачі і предмета кримінального правопорушення, складний, багатоетапний процес, який складається з декількох, завчасно спланованих і пов'язаних з предикатним кримінальним правопорушенням, кримінальних дій злочинної організації, спрямованих на інтеграцію злочинно здобутого майна в легальну економіку, для надання правомочності його володінню, користуванню і розпорядженню.

Наведено основні способи легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією) (стор. 52-66). Надано характеристику осіб, які вчиняють легалізацію (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією).

Доведено, що задля здійснення легалізації (відмивання) майна, що вчиняється організованою групою (злочинною організацією), останніми здійснюється забезпечення функціонування наступних схем: ухилення від сплати податків, легалізація товарів з використанням конвертаційних центрів; розкрадання коштів державних підприємств, легалізація «тіньового» капіталу фізичними особами, незаконне виведення валютних коштів за кордон та оформлення «псевдоекспорту».

У другому розділі дисертації «Організація досудового розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією)» (стор. 100-167) розкрито типові слідчі ситуації та програми дій слідчого на початковому етапі досудового розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом.

Визначено особливості взаємодії слідчого з оперативними підрозділами в досудовому розслідуванні легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом (стор. 126-141).

Наголошено, що підвищення ефективності боротьби з легалізацією злочинного майна неможливе без удосконалення організації роботи суб'єктів розслідування, у тому числі – у вигляді запровадження спеціалізації слідчих, оперативних працівників з виявлення та розслідування даної категорії злочинів. Це цілком узгоджується з тим, що виділяються у структурі правозастосовної діяльності правоохоронних органів спеціальними напрямами, серед яких передбачена і боротьба з відмиванням майна, одержаного злочинним шляхом.

Підтримуємо думку дисертанта, що взаємодія слідчого з оперативними підрозділами під час проведення досудового розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, що вчинено організованою групою (злочинною організацією) є одним із ключових моментів в отриманні належних і допустимих доказів, зібраних стороною обвинувачення. Дане кримінальне правопорушення є ретельно приховуваним, та вчиняється під оболонкою інших злочинів, легко видається за цивільно-правові (господарські) відносини або взагалі пояснюватися певними форс мажорними обставинами як наявними, так і надуманими. Тому використання під час досудового розслідування оперативних заходів виступає найбільш дієвим засобом виявлення доказів особливо на початковому етапі розслідування.

Окреслено особливості взаємодії Інтерполу та Агентства Європейського Союзу із співробітництва у сфері правоохоронної діяльності (Європол) під час досудового розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом.

У третьому розділі дисертації «Проведення слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією)» (стор. 167-206) розкрито початковий етап розслідування легалізації (відмивання) майна одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією), який передбачає необхідність проведення відповідних слідчих (розшукових) дій або тактичних операцій, як засобів впливу на ситуацію, що виникає. У першу чергу мова йде про такі слідчі (розшукові) дії як обшук, огляд документів, допит, судові експертизи. При цьому своєрідність тактики проведення зазначених слідчих (розшукових) дій полягає в тому що у переважній більшості випадків процес розслідування легалізації відбувається паралельно з розслідування предикатного кримінального правопорушення, а такий стан речей вимагає від слідчого застосування комплексного підходу як до організації розслідування.

Значну увагу приділено тактиці допиту (одночасного допиту учасників організованої групи (злочинної організації)) та обшуку.

Проведення допиту, як найбільш інформативної слідчої (розшукової) дії, спрямовано на отримання показань підозрюваних, а також широкого кола свідків, а саме осіб, які причетні до вчинення предикатного кримінального правопорушення, але не є співучасниками легалізації (відмивання) майна; осіб, які причетні до легалізації, однак не усвідомлювали протиправність їхніх дій та злочинне походження майна; осіб, яким була чи стала відома інформація щодо легалізації та її суб'єкта.

Зважаючи на наявність та специфіку матеріальних слідів даного кримінального правопорушення визначено низку судових експертиз, що є найбільш розповсюдженими в даному випадку, таких як судово-економічні, техніко-криміналістичні, почеркознавчі та комп'ютерно-технічні експертизи.

Наведене є підставою для позитивної оцінки представленої роботи саме як актуального і завершеного наукового дослідження.

Загальні висновки дисертації відповідають отриманим результатам, завданням та меті дисертаційного дослідження (стор. 207-213).

Дисертантом використано значну кількість вітчизняних і зарубіжних наукових джерел, законодавчі та підзаконні нормативні акти України, а також значну кількість літературних джерел іноземних держав. Виходячи з цього, дисертація Р.С. Тютюнника відповідає вимогам, що пред'являються для даного виду робіт, є завершеною науковою працею, результати якої вирішують актуальне наукове завдання, що має значення як для науки, так і правозастосовної практики.

Дотримання академічної доброчесності. Дисертація виконана здобувачем самостійно, всі сформульовані положення та висновки є результатом власних досліджень автора. Використані ідеї, результати і тексти інших науковців мають посилання на відповідні джерела, що має змогу говорити про відсутність привласнення чужих ідей чи наукових результатів без оформлення належного цитування. Отже, дисертантом дотримано норми законодавства про авторське право і суміжні права, а також надано достовірну інформацію про отриманні результати та джерела інформації. Викладене свідчить про відсутність порушень академічної доброчесності.

Отже, виходячи з аналізу основної частини дисертації, можемо дійти висновку, що мета дисертаційної роботи в ході виконання дослідження була досягнута, а дисертація є завершеною науковою кваліфікаційною працею. Матеріали дисертації достатньо відображені в наукових публікаціях автора. Дисертація підготовлена державною мовою, до її оформлення принципових зауважень у офіційного опонента немає.

Зауваження щодо змісту та оформлення дисертації. В цілому високо оцінюючи дисертаційну роботу Р.С. Тютюнника, разом із тим, вивчення змісту дисертації спонукає до певних зауважень, частина яких стосується окремих дискусійних, спірних питань або позицій автора, які, на нашу думку, потребують уточнення чи більш детальної аргументації під час захисту.

1. Так, у підрозділі 2.3. «Особливості взаємодії Інтерполу та Агентства Європейського Союзу із співробітництва у сфері правоохоронної діяльності (Європол) під час досудового розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною

організацією)», автор детально розглянув напрямки міжнародного співробітництва у кримінальних провадженнях зазначеної категорії та взаємодію під час розслідування легалізації (відмивання) майна, вчиненого організованою групою (злочинною організацією) з Інтерполом та Європолом. Проте, не достатньо розкрив можливості розслідування таких злочинів у складі спільних слідчих груп із залученням працівників Європейської поліцейської організації «Європол», що є усталеною практикою під час розслідування діяльності організованих груп (злочинних організацій).

2. Організована злочинна діяльність на сьогодні переважно має прихований і замаскований характер. Виходячи з цього, на нашу думку, автор залишив поза увагою особливості проведення негласних (слідчих) розшукових дій, тоді як діяльність організованих груп (злочинних організацій) щодо легалізації (відмивання) майна мають тяжкий характер і процес збирання доказів потребує застосування таких способів також. Так, варто було б розглянути такі негласні слідчі (розшукові) дії, як накладення арешту на кореспонденцію, огляд і виїмка кореспонденції, зняття інформації з електронних комунікаційних мереж, зняття інформації з електронних інформаційних систем, спостереження за особою, річчю або місцем та ін.

3. У 3 розділі дисертації «Проведення слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією)» дисертант досліджує особливості тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій для отримання інформації з матеріальних та особистісних джерел. Окрім того, характеризує такі наукові категорії тактичного забезпечення як тактичний прийом і тактичне рішення. На наш погляд, доречним було визначити конкретні тактичні операції, які б охоплювали здійснення сукупності відповідних процесуальних дій для вирішення конкретних завдань кримінального провадження.

4. На нашу думку, зі змісту дисертації не можливо дійти висновку про стан й особливості проведення профілактичної діяльності щодо запобігання легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого

організованою групою (злочинною організацією). У свою чергу, наголосимо, що профілактична діяльність має важливе значення у протидії зазначеним кримінальним проявам.

У той самий час, зазначені зауваження носять виключно дискусійний характер і можуть слугувати підставою для наукової дискусії під час прилюдного захисту дисертації. Зазначені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, а насамперед характеризують складність та актуальність досліджуваної проблематики.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність у цілому, оформлення. Дисертація Тютюнника Р.С. «Розслідування легалізації (відмивання) майна одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією)», що подана на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням. У науковій розробці отримано нові науково-обґрунтовані результати, що відрізняються новизною у постановці і вирішенні проблем криміналістичного забезпечення розслідування легалізації (відмивання) майна одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією), на сучасному етапі розвитку науки і техніки, існуючих суспільно-правових реалій.

Виходячи з цього, дисертаційне дослідження Тютюнника Ростислава Сергійовича на тему: «Розслідування легалізації (відмивання) майна одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією)» за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною значимістю здобутих результатів відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.08.2016 № 261 (із змінами і доповненнями від 03.04.2019 № 283), наказу МОН України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12.07.2019 р.) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради

закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44), а її автор Тютюнник Ростислав Сергійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

Завідувач кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук,
професор **Костянтин ЧАПЛИНСЬКИЙ**

Підпис Чаплинського К.О. засвідчую:

Проректор
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент
полковник поліції **Ігор ЛУГОВИЙ**